

De belangstelling is flink toegenomen Frederiksoord Nu

FREDERIKSOORD – Het lijkt er steeds meer op dat we het coronavirus niet meer kwijtraken. Ondanks een vaccinatiegraad van bijna 85% moesten in november weer veel activiteiten worden beperkt, waaronder de horeca en de ontspanningsbranche. In Frederiksoord heeft vooral de horeca, maar ook het museum en de dorpshuizen te lijden onder de pandemie. Het verenigingsleven en daarmee het sociale leven staat op een laag pitje.

Toch gebeurt er veel in de koloniën. Meer dan we in ons drie-maandelijks katern kunnen vermelden. Daarom zetten we tussentijds nieuws en enkele langere artikelen op de website van de Star, www.de-star.nl. Ook kunt u er alle sinds 2007 verschenen uitgaven terugvinden.

Ondanks de coronamaatregelen is het na de UNESCO-erkenning als werelderfgoed, aanmerkelijk drukker geworden in Frederiksoord. Tot nu toe overheerst een positief gevoel. Het is een verstandig plan van de Gemeente Westerveld om samen met de Maatschappij van Weldadigheid met de inwoners in gesprek te gaan: hoe houden we met elkaar in de toekomst het dorp plezierig leefbaar? De redactie blijft een vinger aan de pols houden. De belangstelling voor het Museum De Proefkolonie is ook flink toegenomen. Directeur Peter Sluiter maakt plannen om het museum uit te breiden. Verderop in deze uitgave meer hierover. Zijn visie om het verhaal van Johannes van den Bosch door te trekken naar de armoedebestrijding van vandaag, is een zinvolle toevoeging aan de museale functie. De redactie heeft de videovoorstelling *Tegenspoed* in het Gevangenis­museum Veenhuizen bezocht. Er wordt een indringend beeld gegeven van de beleving van mensen die in de schuldhulpverlening terecht zijn gekomen. Het is een actueel onderwerp dat geheel aansluit bij het verhaal van De Proefkolonie. Uitbreiding van het museum vraagt een wijziging van het bestemmingsplan. Dat vraagt wel de nodige tijd en geduld.

▲ 1975 - Zicht op de M.A. van Naamen van Eemneslaan vanaf nummer 16 richting Westvierdeparten. (Bron: Collectie Drents Archief Nr. LG1797510.) Zie verder: M.A. van Naamen van Eemneslaan (frederiksoord.nl)

Het project Makker van een Akker wordt steeds professioneler aangepakt. Het project is niet meer weg te denken uit de kolonie. We geven een update in dit blad. De historische foto is dit keer een plaatje van de Kipperegel, vroeger recht en later krom, en nu... neen, het blijft krom bij de Prins Hendriklaan. Omdat het zo in het bestemmingsplan staat. En hoe komt deze laan aan zijn deftige maar foutief vermelde naam M.A. van Naamen van Eemnes? U kunt het lezen op de website www.frederiksoord.nl. – Wij wensen u fijne feestdagen, een goed en gezond jaar en natuurlijk weer veel leesplezier.

Johannes op transport

Het beeld van Johannes van den Bosch werd op 21 oktober jl. vanuit museum De Proefkolonie in de Boevenbus van het Gevangenis­museum vervoerd naar Balk, waar het in brons zal worden gegoten.

Ondersteund door de beeldhouwster Herma Schellingerhoudt en burgemeester Rikus Jager van Westerveld werd het beeld de bus in ghesen. Peter Sluiter, directeur van museum De Proefkolonie en het Gevangenis­museum in Veenhuizen, bestuurde de bus. In Balk werd het gezelschap ontvangen door Minne Wiersma, directeur van de Maatschappij van Weldadigheid. Door middel van crowdfunding is de helft van de benodigde € 15.000 binnen, de actie gaat door totdat het beeld geplaatst is. Te zijner tijd zal een miniatuur te koop zijn in de museumwinkel.

De Proefkolonie: armoedebestrijding door alle tijden

FREDERIKSOORD – Museum De Proefkolonie opende twee jaar geleden de deuren en had twee seizoenen te maken met tijdelijke sluiting ten gevolge van de coronapandemie. De redactie sprak met directeur Peter Sluiter over deze twee jaar en de plannen voor de toekomst. Vorig jaar was het museum 3 maanden en dit jaar 5 maanden verplicht gesloten. Dat betekent een groot aantal gemiste bezoekers. Desondanks bezochten dit jaar tot oktober 26.000 bezoekers het museum tegen 20.000 het vorig jaar. Dat is dit jaar ruim een kwart meer in minder tijd.

Volgens Sluiter zegt dit veel: De Proefkolonie is geheel levensvatbaar gebleken. De reacties van bezoekers zijn unaniem positief. Dat was echt wel spannend, want in tegenstelling tot andere erfgoed musea heeft De Proefkolonie geen uitgebreide collectie. Er wordt een verhaal verteld, de indrukwekkende pogingen van Johannes van den Bosch om armoede te bestrijden. Dit verhaal blijkt aan te slaan bij het publiek. Een veel gehoorde reactie is: Hoe komt het dat we deze geschiedenis nooit op school hebben geleerd?

Ondanks de tegenslagen is De Proefkolonie als bedrijf financieel gezond. Mede dankzij hulp van Gemeente Westerveld en de Provincie Drenthe en de landelijke tegemoetkomingsregelingen, kan aan het eind van het jaar een bedrag worden gereserveerd voor opbouw eigen vermogen en bestemmingsreserve. De UNESCO-erkenning van de Koloniën van Weldadigheid maakt het museum belangrijk voor gemeente en provincie. Ik werd als pauper bedreven in het bedelen, schertst Peter Sluiter. De erkenning heeft - naar het lijkt - voor extra toeloop gezorgd, maar door de situatie met corona is dat moeilijk te meten. Ook de Museumkaart had een positief effect op het aantal bezoekers. Bijna de helft van de bezoekers maakt hiervan gebruik. Hoewel de opbrengst per ticket slechts 60% is, verhoogt het de omzet van het café en de winkel.

Johannes van den Bosch introduceerde 200 jaar geleden een vorm van institutionele armoedebestrijding. Daar gaat dit museum over. Maar wat is er in tweehonderd jaar nog meer gebeurd? Peter Sluiter heeft plannen om het museum uit te breiden met een afdeling waarin ook de hedendaagse armoedebestrijding wordt belicht. Hoe ziet de institutionele armoedebestrijding er vandaag uit? Voorbeelden zijn de voedselbanken, charitas instellingen en bijstandsregelingen van de overheden. Wat betekent dat in

de praktijk? Wat gebeurt er, welke filosofie steekt hier achter - en vooral, helpt het om de problemen van mensen op te lossen? Wat betekent het bijvoorbeeld voor mensen die in een schuldsanering geraken? Het zijn allemaal vragen die je museaal aan de bezoeker kan voorleggen. In het Gevangenis museum Veenhuizen wordt momenteel een tentoonstelling gehouden met het onderwerp Tegenspoed, een thema dat ook in Frederiksoord zou passen.

Met een toenemend aantal bezoekers is de huidige horecavoorziening krap behuisd. Er wordt gewerkt aan een plan om een aanbouw achter het Huis van Weldadigheid te construeren voor uitbreiding van expositieruimte en horeca. De bestaande plannen voor een andere parkeerplaats worden in het uitbreidingsplan geïntegreerd. Voor dit jonge museum is het een ambitieuze en uitdagende ontwikkeling.

Peter Sluiter heeft aangekondigd per 1 juli 2022 te stoppen als directeur van het Gevangenis museum en De Proefkolonie. Hij heeft met zijn teams beide musea op de kaart gezet. Een geweldige prestatie! In zijn plaats moet eenzelfde persoon als manager komen van beide musea. Op de vraag: Wat ga je doen met de nieuwe vrije tijd, antwoordt hij: In ieder geval een paar dingen die ik altijd heb willen doen, zoals dwarsfluitles nemen en Bulgaars leren. Puur als hobby. Als redactie denken we, dat we hem toch nog wel tegen zullen komen.

Naschrift: bij het ter perse gaan, kwam het bericht dat de Proefkolonie en het Gevangenis museum, samen een extra subsidie van de Provincie hebben gekregen. Een bedrag van € 46.000 is bestemd voor het aantrekkelijker maken van de musea voor buitenlandse gasten. Bijvoorbeeld door teksten te vertalen.

Kolonietaal - klare taal

FREDERIKSOORD – In het kader van het 200-jarig bestaan van de MvW deed Philomène Bloemhoff-de Bruijn, gepensioneerd projectleider streektaal bij de IJssel-academie, onderzoek naar kolonietaal. Ze focuste zich op Willemsoord, maar kreeg al gauw van bewoners te horen dat ze laat was.

In 1923 werden de bezittingen van de MvW in Willemsoord verkocht. Mensen van 'buiten' trokken naar Willemsoord, en de kolonietaal werd vermengd met de taal van de nieuwkomers. Desondanks startte Bloemhoff-de Bruijn haar onderzoek in Willemsoord onder bewoners op leeftijd. Ze werd doorverwezen naar Vledderveen en Noordwolde, daar zou nog Klonisch gesproken worden.

Wat kenmerkt kolonietaal en hoe zijn die kenmerken ontstaan vroeg Bloemhoff-de Bruijn zich af. Op de koloniescholen, waar al vanaf 1818 leerplicht gold, moest Algemeen Beschaafd Nederlands gesproken worden en dat beïnvloedde de spreektaal. Vanuit de omgeving van de kolonie, waar dialect gesproken werd, leverde dat het denigrerende rijmpje op: Waar woon ie? In de kolonie? Wat is dat? Een stinkgat!

Willemsoorders waren klonietoefen en de mensen in Frederiksoord kloniekonten. Ook werd van kolonisten gezegd dat ze verbeelding hadden, koloniekak genaamd. Bloemhoff-de Bruijn veronderstelt dat taalinvloeden vanuit Noord- en Zuidholland in de taal van de kolonie de overhand hadden, daar meer dan de helft van de kolonisten uit die provincies afkomstig waren. Ze bestudeerde de taal van 'gewone mensen' in de

19e eeuw uit het westen van het land en dit leverde overeenkomsten op met de taal van de kolonisten. Historica Ir. Cecilia Kloosterhuis (1909-1979, geboren en getogen in Willemsoord) zegt in haar boek 'De bevolking van de vrije koloniën der Maatschappij van Weldadigheid': Klonisch is een beschaafde, melodieuze taal, klinkt als Nederlands, maar toch een beetje anders.

Kenmerken van kolonietaal: De slot 'n' wordt niet uitgesproken: lope, fietse

Gebruik van veel verkleinwoorden: stukkie, plaassie, meissie, laarssies

Bijzondere vervoegingen: gezeid, gemorke, de klok gelooie, gelege i.p.v. gelegd

Wilt u horen hoe het klinkt? In museum De Proefkolonie kunt u luisteren naar 'gesprekken met kolonisten'. In het gesprek met Anton Vogelzang (1922) hoort u nog een stukje Klonisch.

Ballonvaart voor de winnaars van de UNESCO inwonersactie

FREDERIKSOORD – Ter gelegenheid van het uitroepen van vier Koloniën van Weldadigheid tot werelderfgoed heeft het lokale UNESCO comité – waarin de gemeenten Westerveld, Steenwijkerland en Weststellingwerf, de MvW en de Regiodeal Zwolle – een prijsvraag uitgeschreven voor inwoners van de koloniale dorpen van de drie gemeenten.

Meer dan 250 mensen hebben hierop gereageerd. In iedere gemeente kon een prijs worden gewonnen: een ballonvaart voor twee personen met ballonvaarder Ike Visser van Ikeair uit Frederiksoord. Op 21 oktober jl. werden in het Huis van Weldadigheid de prijzen feestelijk uitgereikt aan drie inwoners van Boschoord, Noordwolde en Willemsoord. De goede antwoorden van de vragenlijst zijn hier te vinden – [Klik hier](#) – (werkt alleen in de digitale versie).

► Ike Visser aan het woord tijdens de opnames van Jochem in de wolken – [Klik hier](#)

Nieuws van/uit Huis Westerbeek

- Op 24 januari 2022 organiseert de gemeente Westerveld, samen met de MvW in het Huis van Weldadigheid een **bijeenkomst voor bewoners** om met elkaar te praten over de ontwikkelingen naar aanleiding van de UNESCO-erkenning van Frederiksoord en Wilhelminaoord tot werelderfgoed. Een van de onderwerpen: hoe wordt de toeneemende drukte door toeristen ervaren?
- Er worden plannen gemaakt om het **museum De Proefkolonie** in het Huis van Weldadigheid uit te breiden. Hiervoor moet een wijziging van het bestemmingsplan komen. Deze procedure vraagt

tijd. Het idee is de uitbreiding samen met de verplaatsing van de parkeerplaats gefaseerd te laten verlopen. De eerste prioriteit is uitbreiding horeca (tegelijk met verplaatsing parkeerplaats) en daarna is een eventuele uitbreiding van expositieruimte gepland.

- Op het **terrein naast de Vaartweg** vanaf de Kon. Wilhelminalaan ligt een parkje met vijver. Het gebied is eigendom van de MvW. Maar het onderhoud van het terrein rondom de vijver wordt sinds jaren gedaan door de Gemeente en vrijwilligers. De afspraken hierover zijn niet meer

helder. De gemeente Westerveld, de MvW en het Dorpsbestuur gaan met elkaar in overleg over de bestemming en functie van het terrein en hoe het onderhoud zal worden georganiseerd.

- Het **groot onderhoud** van de bomen langs de lanen en in de bossen uitgevoerd door de MvW in het kader van het periodieke veiligheidsplan, werd eens per tien jaar verricht. Dat gebeurde vorig jaar voor het laatst. Besloten is om dit als continu proces te laten verlopen, waarbij jaarlijks een deel van de terreinen geïnspecteerd en onderhouden wordt.

Makker van een Akker heeft succesvolle boekweitooft

FREDERIKSOORD – Dit nieuwe jaar van boekweit verbouwen is afgesloten met een succesvolle oogst. Op liefst 8 hectare Kolonieakkers is een nieuw ras met een mooie grove korrel ingezaaid, dat meer meel kan opleveren. Boekweit is een kruidachtig gewas, waarvan de witte bloemetjes door insecten worden bestoven, waardoor er zaadjes ontstaan. Boekweit is duurzaam en behoeft geen gewasbeschermingsmiddelen.

Om boekweit te kunnen oogsten heeft John Mensink een maaibord gekocht en zelf omgebouwd tot 'zwadmaaiër'. Het gemaaid gewas blijft in stroken (zwad), afhankelijk van het weer, tien dagen op de akker liggen drogen. Daarna wordt het zaad gescheiden tijdens het oprapen door een combine.

De boekweitgrutten (gepelde of gebroken vorm) worden toegevoegd aan het assorti-

ment van het Kolonie Erfgoed. Het restant (de schilletjes of doppen) kan gebruikt worden als vulling voor kussens.

Boekweit kan in verschillende vormen worden gebruikt. Als meel om te bakken, in gebroken vorm om te koken als pap of de gehele korrel koken en gebruiken als alternatief voor rijst of risotto.

Eerstejaars studenten van AOC Terra MBO Food, Life & Innovation hebben, in opdracht van NICE en in samenwerking met John Mensink, geëxperimenteerd met vernieuwende en smakelijke producten met boekweit. Deelnemers van het Makkerproject, waaronder John Mensink, hebben bij een presentatie hiervan kunnen proeven van prototypes van deze gerechten. Een volgende groep studenten gaat zich toeleggen op het daadwerkelijk ontwikkelen van nieuwe producten en het in de markt zetten hiervan.

RTV Drenthe – Boekweit telen – [Klik hier](#)

Kort Kolonienieuws

- **Frederiksoord** – De Nachtelijke Beleving in Frederiksoord op 25 en 26 okt. trok 900 bezoekers.
- **Wilhelminaoord** - Dinsdagavond 9 nov. jl. is een van de oude koloniehuisjes aan de Kon. Wilhelminalaan, tegenover Rustoord I, door een hevige brand bijna helemaal verwoest. De bewoner en zijn huisdieren zijn ongedeerd gebleven. Een deel van het koloniehuisje uit 1910 kon dankzij doortastend optreden van de brandweer uit Vledder en Havelte overeind blijven, maar het dak is ingestort. Inmiddels is de voorgevel gestut, ter voorkoming van instorting. De Maatschappij van Weldadigheid heeft aangegeven dat het voornemens is om het huisje, dat deel uitmaakt van het werelderfgoed, zoveel mogelijk in originele staat te herbouwen.
- **De Italiaanse prinses** - Hoeve Marianne, gelegen aan de Wilhelminalaan in Wilhelminaoord, dankt zijn naam aan Marianne van Oranje-Nassau, dochter van Willem II. Zij schonk het geld waarmee de boerderij gebouwd is. Over haar leven schreef Willemijn van Dijk het boek *De Italiaanse prinses - Het rusteloze leven van Marianne van Oranje-Nassau*.
- **Natuurwerkdag** - Zaterdag 6 nov. was er weer een Natuurwerkdag op initiatief van LandschappenNL. In de bossen bij Wilhelminaoord hebben een vijftiental vrijwilligers de omgeving van het ven opgeschoond, gelegen langs het bospad dat begint na de laatste woning van het Dirk de Ruiterpad en loopt in noordwestelijke richting, parallel aan de Van Eemneslaan. Na drie uur werk was het ven vanaf het pad weer goed zichtbaar.

Reacties/Suggesties over *De Star* zijn welkom op redactie@de-star.nl. Via www.de-star.nl kunnen belangstellenden buiten het verspreidingsgebied een digitale versie van *De Star* aanvragen.

Denkt u er om dat u wijzigingen van uw e-mail-adres tijdig aan ons doorgeeft. In Museum *De Proefkolonie* en in het *Logement Frederiksoord* is altijd een gratis papieren versie verkrijgbaar.

Redactie - Tanneke Bloemendal, Peter Bom, Nico de Leeuw, André Tempelaar en Wanda Torrenza
 Gemeente Westerveld – Regiodeal Zwolle
 Vormgeving – Cor Krüter

SPONSOREN

CORKRUTER@ZIGGO.NL

